

ДЕТСКИ И ИНФЕКЦИОЗНИ БОЛЕСТИ

CHILD and INFECTIOUS DISEASES

Редакционна колегия

ДЕТСКИ БОЛЕСТИ

Доц. д-р **А. Анадолийска**, дмн, научен редактор

Д-р **Р. Георгиева**, дм, научен секретар

Д-р **Д. Илиев**, дм, д-р **М. Гайдарова**

ИНФЕКЦИОЗНИ БОЛЕСТИ

Проф. д-р **Р. Аргирова**, дмн, научен редактор

Проф. д-р **Р. Комитова**, дм, научен секретар

Проф. д-р **М. Тихолова**, дм, доц. д-р **Р. Маркова**, дм,

доц. д-р **Б. Маркова**, дм, доц. д-р **Л. Андонова**, дм, д-р **П. Рачев**, дм

Оригинални статии, литературни обзори и реферати на чуждестранни научни медицински публикации в областта на:
ДЕТСКИТЕ БОЛЕСТИ – алергология, ендокринология и болести на обмяната, кардиология, неврология и психиатрия,
неонатология, нефрология, онкология, пневмология и фтизиатрия, ревматология, хематология и хирургия,
ЕПИДЕМИОЛОГИЯ НА ИНФЕКЦИОЗНИТЕ БОЛЕСТИ, ИНФЕКЦИОЗНИ БОЛЕСТИ, ВИРУСОЛОГИЯ,
МИКРОБИОЛОГИЯ, МЕДИЦИНСКА ПАРАЗИТОЛОГИЯ, HIV/СПИН

Списанието се обработва във:

EBSCO

БД БЪЛГАРСКА МЕДИЦИНСКА ЛИТЕРАТУРА

Детски и инфекц. бол.

Detski i Infects. bol.

СЪДЪРЖАНИЕ

ДЕТСКИ БОЛЕСТИ

ОБЗОРИ

Ст. Хитрова-Николова, Б. Слънчева. Ролята на храненето при деца с бронхопулмонална дисплазия 3

КЛИНИЧНИ СЛУЧАИ

Н. Царибашев, Р. Памукова-Майкълсън. Проучвания на ефекта на българския фитопрепарат ГАСТРОПАМ при заболявания на храносмилателната система 11

Ч. Михайлов, Р. Памукова-Майкълсън. Ефект на българските фитопрепарати Бронхо Пам и Имуно Бронхо Пам при терапии на бронхити и бронхиална астма след остри вирусни инфекции при деца 15

ИНФЕКЦИОЗНИ БОЛЕСТИ

АВТОРСКИ СТАТИИ

Е. Капитанска, П. Милушева, З. Миткова, М. Димитрова. Влияние на COVID-19 пандемията върху лекарствената употреба при лечение на астма и ХОББ в България..... 21

ОБЗОРИ

В. Дойчева, Й. Митова-Минева, С. Ангелова, Ц. Минчева. Епидемиология на ку-треската в Европа и в България 2015-2019 26

А. Гоцева. HBV/HCV коинфекция – разпространение и рискови фактори 31

В. Дойчева, Й. Митова-Минева, Ж. Донков. Епидемиология на вирусен хепатит В в Европа и в България 2015-2019 г. 38

ИЗ ИСТОРИЯ НА МЕДИЦИНАТА

К. Владов, Р. Комитова, Г. Ямакова-Владова. Robert Edwards: създател на най-голямото щастие 43

CONTENTS

CHILD DISEASES

ORIGINAL ARTICLES

St. Hitrova-Nikolova, B. Slancheva. The role of nutrition in infants with bronchopulmonary dysplasia 3

CASE REPORTS

N. Tzaribachev, R. Pamukoff-Michelson. Research of the effect of the bulgarian phytopreparation GASTROPAM in diseases of the digestive system 11

Effect of the bulgarian phytopreparations Broncho Pam and Immuno Broncho Pam in therapies of bronchitis and bronchial asthma after acute viral infections in children 15

INFECTIOUS DISEASES

ORIGINAL ARTICLES

E. Kapitanaska, P. Milushewa, Z. Mitkova, M. Dimitrova. Impact of the COVID-19 pandemic on the drug utilization in treatment of asthma and COPD in Bulgaria 21

REVIEWS

V. Doycheva, Y. Mitova-Mineva, S. angelova, Ts. Mincheva. Epidemiology of Q-fever in Europe and Bulgaria 2015-2019 26

A. Gotseva. HBV/HCV coinfection – prevalence and risk factors 31

V. Doycheva, Y. Mitova-Mineva, G. Donkov. Epidemiology of viral hepatitis B in Europe and Bulgaria 2015-2019 38

EXCERPTS FROM HISTORY OF MEDICINE

K. Bladov, R. Komitova, G. Yamakova-Vladova. Robert Edwards: creator of the greatest happiness..... 43

ДЕТСКИ И ИНФЕКЦИОЗНИ БОЛЕСТИ 2/2021

ISSN 1313-762X УДК 616-0.53.2; 616.9

Организационен секретар **Св. Цветанова**

Стилова редакция и корекция **Д. Танчева, Св. Цветанова**

Редакция на англ. резюмета **В. Колев**

Страниране **О. Маркова**

Централна медицинска библиотека

1431 София, ул. "Св. Г. Софийски" № 1

тел.: 952 16 45, e-mail: s.tsvetanova@cml.mu-sofia.bg

Списанието и издателят не носят отговорност за изложените в публикациите авторски мнения и становища, както и за достоверността на представените от авторите данни.

Авторите запазват всички некомуерсиални права върху публикуваните си текстове.

The journal and the publisher are not legally responsible for the author's opinions and statements expressed in their publications as well as for the accuracy and the sources of data to which the authors refer in their publications.

Authors retain all rights on his/her intellectual property rights on their respective publications, except the rights of publication and commercial use.

РОЛЯТА НА ХРАНЕНОТО ПРИ ДЕЦА С БРОНХОПУЛМОНАЛНА ДИСПЛАЗИЯ

Ст. Хитрова-Николова^{1,2}, Б. Слънчева^{1,2}

¹Катедра по акушерство и гинекология, Медицински университет – София

²Клиника по неонатология, СБАЛАГ "Майчин дом" – София

THE ROLE OF NUTRITION IN INFANTS WITH BRONCHOPULMONARY DYSPLASIA

St. Hitrova-Nikolova^{1,2}, B. Slancheva^{1,2}

¹Department of Obstetrics and Gynecology, Medical University – Sofia

²Clinic of Neonatology, University Hospital of Obstetrics and Gynecology "Maychin Dom" – Sofia

Резюме. Храненето играе решаваща роля за нормалното развитие и матuration на белите дробове. В този обзор се стремим да обобщим основните принципи на хранене при преждевременно родени деца, които са засегнати от бронхопулмонална дисплазия (БПД). Растежният дефицит, наблюдаван се при деца с БПД, персистира след изписването. Висококалорийна формула, добавки с витамини А, D, Е, цинк, омега-3 мастни киселини могат да се използват при кърмачета за постигане на адекватен растеж и възстановяване на белите дробове. Проследяване на храненето, суплементацията с витамини и растежния ход при деца, родени с тегло под 1500 грама, ще помогне за оптималното им физическо и нервно-психично развитие, както и за възстановяването и протекцията на белите дробове. Възможната цел е да се постигне темп на растеж и персентили, сравними с тези при доносените бебета. Необходими са интердисциплинарни грижи, за да се развие по-добре проследяването на кърмачета с БПД след изписване.

Ключови думи: хранене, недоносени деца, бронхопулмонална дисплазия

Abstract. Nutrition plays a crucial role in the normal lung's development and maturation. In this review, our aim is to summarize the basic principles of nutrition in premature infants affected by bronchopulmonary dysplasia. Growth deficits are observed in infants with BPD and persist after discharge. High-calorie formula, supplementation with vitamins A, D, E, zinc, and omega-3 PUFAs can be used in infants to achieve adequate growth and lung recovery. The monitoring of nutrition, vitamin supplementation, and growth in infants born weighing less than 1,500 grams will help their optimal physical and mental development, as well as the recovery and protection of the lungs. The aim would be to achieve a growth rate and percentiles comparable to those of term infants. Interdisciplinary care is needed to better develop follow-up for infants with BPD after discharge.

Key words: nutrition, premature infants, bronchopulmonary dysplasia

ВЪВЕДЕНИЕ

Бронхопулмоналната дисплазия (БПД) е описана за първи път от Northway през 1967 г. За повече от 50 години учените са провели множество изследвания върху профилактиката и лечението на това заболяване, което през последните десетилетия се увеличава поради нарастване на честотата на предтерминно родените деца. Бронхопулмоналната дисплазия се дефинира

като хронична белодробна болест при недоносените, които се нуждаят от кислородолечение на 28-дневна възраст. На 36-ата гестационна седмица (г.с.) се оценява нейната тежест. Лека форма е тази, при която детето толерира атмосферен, стаен въздух, умерена – ако нуждите от кислород са под 30%, и тежка форма се дефинира, ако е необходима кислородна концентрация на вдишвания въздух над 30% кислород. Необходимост от назален СРАР или механичната вентилация на

ПРОУЧВАНИЯ НА ЕФЕКТА НА БЪЛГАРСКИЯ ФИТОПРЕПАРАТ ГАСТРОПАМ ПРИ ЗАБОЛЯВАНИЯ НА ХРАНОСМИЛАТЕЛНАТА СИСТЕМА

Н. Царибашев¹, Р. Памукова-Майкълсън²

¹Педиатричен институт по ревматология, Брамстедт, Германия

²Факултет по обществено здраве, Медицински университет – София, България

RESEARCH OF THE EFFECT OF THE BULGARIAN PHYTOPREPARATION GASTROPAM IN DISEASES OF THE DIGESTIVE SYSTEM

N. Tzaribachev¹, R. Pamukoff-Michelson²

¹PRI Pediatric Rheumatology Research Institute – Bad Bramstedt, Germany

²Faculty of Public Health, Medical University – Sofia, Bulgaria

Резюме. Болестите на храносмилателната система са широко разпространени при деца и възрастни. Често те се получават в резултат на медикаментозно лечение с антибиотици, стрес, инфекции и заболявания като артрит. В настоящата статия се представя описание на 3 характерни случая на гастроезофагеална рефлуксна болест, ерозивен гастрит и язва на дванадесетопръстника (дуоденална язва) при деца, наблюдавани от нас, лекувани с комплекса от лекарствени растения ГАСТРОПАМ, изобретен от проф. д-р Д. Памуков, Научно-практическа база по фитотерапия към МНЗ. Анализират се фармакодинамиката, както и резултатите от приложението му.

Ключови думи: болести на храносмилателната система, фитотерапия, лекарствени растения, клинични случаи

Abstract. Digestive system diseases are widespread in children and adults. They can often occur as a result of drug treatment with antibiotics, stress, infections, and can be connected to diseases such as arthritis of any cause. This article presents a detailed description of 3 typical cases of children with gastroesophageal reflux disease, erosive gastritis and duodenal ulcer, observed by us, treated with the innovative complex of medicinal plants GASTROPAM invented by Prof. Dr. D. Pamukoff, Scientific Centre for Applied Phytotherapy at the Ministry of Health in Bulgaria. Its pharmacodynamics is analyzed, as well as the results of its application.

Key words: digestive system diseases, phytotherapy, medicinal plants, case reports

ВЪВЕДЕНИЕ

Болестите на храносмилателната система са широко разпространени при деца и възрастни. Често те може да се получат в резултат на медикаментозно лечение с антибиотици, стрес, инфекции и да се свържат със заболявания на останалите системи като различните форми на артрит. Асоциацията между заболяванията на храносмилателната система и артритите напоследък е обект на изследвания. Различни терапии, включително

нестероидни противовъзпалителни средства, използвани за лечение на ревматични заболявания, имат потенциал да причинят стомашно-чревни усложнения. Предполага се, че някои чревни бактерии, като *Klebsiella pneumoniae*, играят роля като тригери за развитието на артропатии [10].

За лечението на болестите на храносмилателната система обикновено се препоръчват синтетични лекарствени средства, но те освен лечебен ефект биха могли да имат и странични действия. Както органичните, така и функционал-

ЕФЕКТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИТОПРЕПАРАТИ БРОНХО ПАМ И ИМУНО БРОНХО ПАМ ПРИ ТЕРАПИИ НА БРОНХИТИ И БРОНХИАЛНА АСТМА СЛЕД ОСТРИ ВИРУСНИ ИНФЕКЦИИ ПРИ ДЕЦА

Ч. Михайлов¹, Р. Памукова-Майкълсън²

¹Вътрешно отделение, МБАЛ – Благоевград

²Факултет по обществено здраве, Медицински университет – София

EFFECT OF THE BULGARIAN PHYTOPREPARATIONS BRONCHO PAM AND IMMUNO BRONCHO PAM IN THERAPIES OF BRONCHITIS AND BRONCHIAL ASTHMA AFTER ACUTE VIRAL INFECTIONS IN CHILDREN

Ch. Mihaylov¹, R. Pamukoff-Michelson²

¹Department of Internal Diseases, Multiprofile Hospital for Active Treatment – Blagoevgrad

²Faculty of Public Health, Medical University – Sofia

Резюме. Възпалителните процеси на дихателната система често се дължат на вирусни инфекции (ОВИ), които се развиват при отслабване на защитните сили на организма. От индуцираната възпалителна реакция може да бъде засегнато цялото бронхиално дърво. При често повтаряне, острият бронхит преминава в хроничен. Същевременно вирусните респираторни инфекции са основната причина за акутни обостряния на бронхиалната астма. В настоящата публикация се представят 3 характерни клинични случая на деца над 7-годишна възраст. Анализират се приложените терапевтични методи при белодробни заболявания вследствие на ОВИ. Протрахирано протичащ остър бронхит, обострена и протрахирано протичаща бронхиална астма, както и остър бронхит и бронхиолит с придружаващо аутоимунно заболяване (лупус) са лекувани посредством комбинацията от българските фитопрепарати – Бронхо Пам и Имуно Бронхо Пам, в комплексни терапии с антибиотици, дали позитивни резултати. Ефективността им е обусловена от техния фитохимичен състав и фармакологично действие.

Ключови думи: вирусни инфекции, бронхити, бронхиолит, бронхиална астма, лекарствени растения, Бронхо Пам, Имуно Бронхо Пам, комплексни терапии

Abstract. Inflammatory processes of the respiratory system are often the result of viral infections, which develop when the body's defenses are weakened. The entire bronchial tree can be affected by the induced inflammatory reaction. Frequent recurring acute bronchitis becomes chronic. At the same time, viral respiratory infections are the main cause of acute exacerbations of bronchial asthma (asthma attacks). The current publication presents a description of 3 typical clinical cases in children over 7 years of age. In lung diseases due to viral infections – protracted acute bronchitis, exacerbated and protracted bronchial asthma as well as acute bronchitis and bronchiolitis with concomitant autoimmune disease (Lupus), were applied therapeutic methods based on the combination of the Bulgarian phytopreparations – Broncho Pam and Immuno Broncho Pam in complex therapies with antibiotics. We analyze in detail the therapeutic methods and the positive results achieved. Their effectiveness is due to their phytochemical composition and pharmacological effect.

Key words: viral infections, bronchitis, bronchiolitis, bronchial asthma, medicinal plants Broncho Pam, Immuno Broncho Pam, complex therapy

ВЪВЕДЕНИЕ

Възпалителните процеси на дихателната система често се дължат на вирусни инфекции (ОВИ), които се развиват при отслабване на защитните сили на организма. От индуцираната възпалителна

реакция може да бъде засегнато цялото бронхиално дърво [2, 3, 4, 5].

Острият бронхит е възпалително заболяване на бронхите с инфекциозна етиология [2, 3, 4, 5]. При някои деца инфекциозните причинители атакуват епитела на бронхиолите, провокирайки възпали-

ВЛИЯНИЕ НА COVID-19 ПАНДЕМИЯТА ВЪРХУ ЛЕКАРСТВЕНАТА УПОТРЕБА ПРИ ЛЕЧЕНИЕ НА АСТМА И ХОББ В БЪЛГАРИЯ

Е. Капитанска, П. Милушева, З. Миткова, М. Димитрова

Катедра „Организация и икономика на фармацията“, Фармацевтичен факултет, МУ – София

IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE DRUG UTILIZATION IN TREATMENT OF ASTHMA AND COPD IN BULGARIA

E. Kapitanska, P. Milushewa, Z. Mitkova, M. Dimitrova

Faculty of Pharmacy, Medical University – Sofia

Резюме. COVID-19 е световна пандемия, повлияла в значителна степен икономическото развитие и лечението на пациентите с хронични заболявания. Проследяването на лекарствената употреба може да даде допълнителна информация относно развитието на хроничните заболявания и необходимостта от лечение. Проведено е ретроспективно проучване на лекарствената употреба при 15 монопродукта за амбулаторно лечение на астма и ХОББ чрез формулата, дефинирана от СЗО. Периодът на проучването обхваща годината преди възникването на пандемията и годината, в която е регистрирана COVID-19 пандемията в България (2019-2020 г.) с цел да се проследят промените, настъпващи по отношение на лекарствената употреба през този период. Резултатите показват, че няма еднозначна промяна, водеща до значително повишение или намаление в употребата. Най-съществено е повишението при mepolizumab (11,66 %) и montelukast (13,9 %), а най-незначително – при ciclesonide (2%). От друга страна, най-значително намалява употребата на Tiotropium bromide (22.07%) и glycopyrronium bromide (21.11%). Развитието на пандемията от COVID-19 в България не води до по-висока степен на употреба на лекарствени продукти за лечение и контрол на астма и ХОББ в амбулаторни условия. Тези резултати могат да се дължат както на социалната изолация и липсата на допълнителни стимули, водещи до обостряне на заболяването, така и на придържането на пациентите към терапията и редовения прием на предписаните им лекарствени продукти.

Ключови думи: COVID-19/пандемия, лекарствена употреба/астма, ХОББ

Abstract. COVID-19 is a worldwide pandemic that affected significantly economic development and treatment of patients with chronic diseases. Monitoring of medicines utilization may provide information on the development of chronic diseases and the need for additional treatment. A retrospective study of the medicines utilization of 15 monoproducts used in outpatient treatment of asthma and COPD was performed using the formula defined by the WHO. The study period covers the year before pandemic expansion and the year in which the COVID -19 pandemic was registered in Bulgaria (2019 – 2020) in order to observe the changes in medicines consumption in this period. The results reveal that there is no unambiguous change leading to a significant increase or decrease in utilization. The most significant increase was found in Mepolizumab (11.66%) and Montelukast (13.9%) consumption, whereas Ciclesonide utilization increases with the lowest rate (2%). On the other hand, Tiotropium bromide (22.07%) and Glycopyrronium bromide (21.11%) consumption declined the most significantly. The development of the COVID-19 pandemic in Bulgaria does not lead to a higher degree of medicinal products consumption considering treatment of asthma and COPD in an outpatient setting. These results could be due to a social isolation, the lack of additional factors leading to high disease exacerbation, as well as the adherence of patients to therapy and regular intake of prescribed drugs.

Key words: COVID-19/pandemic, drug utilization/asthma, COPD

ОБЗОРИ

ЕПИДЕМИОЛОГИЯ НА КУ-ТРЕСКАТА В ЕВРОПА И В БЪЛГАРИЯ (2015-2019)

В. Дойчева, Й. Митова-Минева, С. Ангелова, Ц. Минчева

Сектор „Епидемиология“, Катедра „Епидемиология и хигиена“, МУ – София

EPIDEMIOLOGY OF Q-FEVER IN EUROPE AND BULGARIA 2015-2019

V. Doycheva, Y. Mitova-Mineva, S. Angelova, Ts. Mincheva

Section of Epidemiology, Department of Epidemiology and Hygiene, Medical University – Sofia

Резюме. Ку-треската е зоонозна инфекция, разпространена повсеместно в Европа. През периода 2015-2019 г. са регистрирани 4438 потвърдени случая на инфекцията в страните от ЕС/ЕИП. За този период в България са регистрирани 109 потвърдени случая. Основните пътища на заразяване на човека са аерогенният, алиментарният и трансмисивният. Най-голям брой случаи се регистрират през пролетта и лятото. Заболяемостта от ку-треска е по-висока при мъжете във всички възрастови групи над 14 години.

Ключови думи: ку-треска, епидемиология, разпространение

Abstract. Q-fever is a zoonotic infection that is widespread throughout Europe. During the period 2015-2019, 4438 confirmed cases of infection were registered in the EU/EEA countries. During this period, 109 confirmed cases were registered in Bulgaria. The main routes of human infection are air-borne, food-borne and tick-borne. The largest number of cases is registered in the spring and summer. The incidence of Q-fever is higher in men in all age groups above 14 years.

Key words: Q fever, epidemiology, distribution

ВЪВЕДЕНИЕ

Ку-треската е зоонозна инфекция, с причинител *Coxiella burnetii*. Естествен резервоар на инфекцията са домашните и дивите животни, при които тя протича най-често безсимптомно или причинява аборт. Причинителят е с висока устойчивост във външната среда. Ку-треската е широко разпространена зооноза, формираща разнообразни по големина и видов обхват природни огнища. Заразяването на хората става най-често от преживните животни (говеда, овце и кози), които излъчват причинителя – бактерията *Coxiella burnetii*, с околоплодните води и плацентата при нормално раждане или аборт, както и с млякото, урината и фекалиите. Превенцията за потребителите на мляко, закупено от фермерите, е сваряването му преди консумация или преработка [8].

След инкубационен период от 2 до 3 седмици заболяването при човека протича с висока тем-

пература, силно главоболие, конюнктивит и засягане на респираторния тракт. Често инфекцията хронифицира, като се засягат сърдечните клапи (ендокардит), черният дроб и други органи и системи [7].

ЕПИДЕМИОЛОГИЯ НА КУ-ТРЕСКАТА В ЕВРОПА

За периода 2015-2019 г. в страните от ЕС/ЕИП са регистрирани 4438 потвърдени случая на ку-треска, като най-голям брой потвърдени случаи са регистрирани през 2016 г. – 977, следвани от 2019 г. – 958. През разглеждания период страните с най-много потвърдени случаи и най-висока заболяемост на 100 000 са Испания – 1324 (заболяемост 0,7), Франция – 1022 (заболяемост 0,4), Германия – 925 (заболяемост 0,3), Португалия – 153 (заболяемост 0,3) и Унгария – 178 (заболе-

HBV/HCV КОИНФЕКЦИЯ – РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И РИСКОВИ ФАКТОРИ

А. Гоцева

Лаборатория „Вирусология“, Военномедицинска академия – София

HBV/HCV COINFECTION – PREVALENCE AND RISK FACTORS

A. Gotseva

Laboratory of Virology, Military Medical Academy – Sofia

Резюме. Инфекциите с вирусите на хепатит В (HBV) и хепатит С (HCV) са важен глобален проблем за общественото здраве. Те са сред водещите причини за хронични чернодробни заболявания в цял свят. Хроничната HBV и HCV инфекция може да остане незабелязана в продължение на десетилетия поради честото ѝ безсимптомно или субклинично протичане, но обуславя повишен риск от развитие на фиброза, цирроза и първичен хепатоцелуларен карцином (HCC). HBV и HCV споделят общи пътища на предаване. Моноинфекциите и коинфекцията с тези два хепатотропни вируса са концентрирани в определени рискови субпопулации с по-високо разпространение отколкото в общата популация. Суперинфекцията е най-често срещаният вариант на коинфекция. Повечето клинични проучвания потвърждават развитието на по-тежко чернодробно увреждане и по-бърза прогресия до цирроза при коинфектирани пациенти в сравнение с тези с налична моноинфекция. Коинфекцията HBV/HCV има приблизително световно разпространение 1-15%.

Ключови думи: хепатит В-вирус, хепатит С-вирус, коинфекция, хепатоцелуларен карцином

Abstract. Hepatitis B virus (HBV) and hepatitis C virus (HCV) infections are important global public health problem. They are among the leading causes of chronic liver disease worldwide. The chronic HBV and HCV infection can stay unnoticed for decades, due to the often asymptomatic or subclinical courses, however, it determines a higher risk of developing fibrosis, cirrhosis and primary hepatocellular carcinoma (HCC). HBV and HCV share common transmission pathways. Mono-infections and coinfection with these two hepatotropic viruses are concentrated in certain risk subpopulations with higher prevalence than in the general population. The superinfection is the most common variant of coinfection. Most clinical studies confirm the development of more severe liver impairment and the faster progression to cirrhosis in coinfecting patients compared to those with mono-infection. The coinfection HBV/HCV has approximately 1-15% spreading worldwide.

Key words: hepatitis B-virus, hepatitis C-virus, coinfection, hepatocellular carcinoma

ВЪВЕДЕНИЕ

HBV (Hepatitis B virus) и HCV (Hepatitis C virus) са сред основните кръвнопреносими вирусни патогени (blood borne viruses – BBVs). Двата вируса проявяват подчертан хепатотропизъм, но жизненият им цикъл е различен. HBV е ДНК-съдържащ вирус (dsDNA), който се репликира в ядрото, докато HCV притежава РНК геном (ssRNA) и репликацията му протича изключително в цитоплазмата на хепатоцитите. Въпреки някои различия в географското им разпространение (HBV инфекцията е по-често срещана в Далечния изток, Субсахарска Африка и Южна Америка, докато HCV инфекцията превалява в Азия, Северна Африка и Европа), честотата на коинфекция е по-голяма

в регионите с висока ендемичност за единия или и за двата вируса и сред рискови групи. Профилът на коинфектираните лица показва, че те имат по-високи нива на съпътстваща социално-икономическа уязвимост и поведенчески практики. Едновременно инфектиране с двата вируса не е необичайно поради споделените пътища на предаване [1]. Като цяло рисковите фактори за коинфекция са подобни на тези при моноинфекция с двата вируса. Сред най-често съобщаваните са интравенозната употреба на наркотици (IDUs), промискуитет, HIV-позитивен статус, етническа принадлежност и мъжки пол. Заразяването с хепатит В се осъществява главно по полов (хетеро- и хомосексуален) и по кръвен път при лицата, употребяващи интравенозни наркотици (PWID)

ЕПИДЕМИОЛОГИЯ НА ВИРУСЕН ХЕПАТИТ В В ЕВРОПА И В БЪЛГАРИЯ 2015-2019 г.

В. Дойчева, Й. Митова-Минева, Ж. Донков

Сектор „Епидемиология“, Катедра „Епидемиология и хигиена“, МУ – София

EPIDEMIOLOGY OF VIRAL HEPATITIS B IN EUROPE AND BULGARIA 2015-2019

V. Doycheva, Y. Mitova-Mineva, G. Donkov

Section of Epidemiology, Department of Epidemiology and Hygiene, Medical University – Sofia

Резюме. Вирусният хепатит В (ВХВ) е заболяване, разпространено в целия свят. В 30 страни от ЕС/ЕИП през 2019 г. са регистрирани 29 996 случая на ВХВ. От тях 6% са на остър ВХВ и 48% – на хроничен ВХВ. Най-висока заболяемост от остър ВХВ е регистрирана във възрастовата група 35-44 години, а за хроничен ВХВ – 25-34 години. Съотношението мъже:жени е 1,5:1. При острия ВХВ доминиращ път на предаване е хетеросексуалният (27%), следван от нозокомиалния (17%) и при мъже, правещи секс с мъже (13%). При хроничния ВХВ доминиращи пътища на предаване са майка-дете (36%) и нозокомиалният (20%). В България през 2019 г. са регистрирани 198 случая на ВХВ. В резултат на въведената задължителна имунизация през 1992 г. заболяемостта от ВХВ показва постоянна тенденция на снижаване.

Ключови думи: вирусен хепатит В, епидемиологични показатели, разпространение, превенция и контрол

Abstract. For 2019 30 EU/EEA member states reported 29 996 cases of hepatitis B virus infection. Of all cases, 6% were reported as acute and 48% as chronic. The highest rate of acute infections was observed among 35-44-years-olds, the highest rate of chronic cases among 25-34-year-olds. The male to female ratio was 1.5:1. Among acute cases heterosexual transmission was most commonly reported (27%), followed by nosocomial transmission (17%) and among men who have sex with men (13%). Among chronic cases, mother to child transmission (36%) and nosocomial transmission (20%) were the most common routes of transmission. For 2019 198 cases of viral Hepatitis B were reported in Bulgaria. As a result of the introduced compulsory immunization in 1992, the incidence of viral Hepatitis B shows a steady downward trend.

Key words: viral hepatitis B, epidemiological data, distribution, prevention and control

ВЪВЕДЕНИЕ

Вирусният хепатит В (ВХВ) е широко разпространена инфекция в целия свят. Причинява се от хепатитния В-вирус, принадлежащ към сем. *Hepadnaviridae*. Механизмите и пътищата на предаване на вируса са разнообразни, като основните са половият, кръвният, контактно-битовият и вертикалният (майка-дете). Разработена е имунопрофилактика на инфекцията, като на съвременния етап се използват генноинженерни моно- или комбинирани ваксини. У нас ваксината е задължителна и влиза в Имунизационния календар от 1992 г. [1].

ВИРУСЕН ХЕПАТИТ В В ЕВРОПА

През 2019 г. в 30 страни от ЕС/ЕИП са регистрирани 29 996 случая на ВХВ (заболяемост 7,4 на 100 000), от които 1843 (6%) са случаи на остър ВХВ, 14 435 (48%) са на хроничен ВХВ, 11 499 (38%) са неопределени и 2219 (7%) не отговарят на критериите съобразно данните от епидемиологичното проучване. 26 страни са предоставили епидемиологични данни за остър ВХВ. Заболяемостта от остър ВХВ е 0,4 на 100 000 и варира от липса на случаи в Кипър и Малта до 1,6 на 100 000 в Латвия. 22 страни регистрират случаи на хроничен ВХВ, със заболяемост 4,8 на 100 000, като тя

ROBERT EDWARDS: СЪЗДАТЕЛ НА НАЙ-ГОЛЯМОТО ЩАСТИЕ

К. Владов¹, Р. Комитова², Г. Ямакова-Владова¹

¹Клиника по акушерство и гинекология, УМБАЛ „Св. Георги“ – Пловдив

²Катедра „Инфекциозни болести, паразитология и тропическа медицина“, МФ, МУ – Пловдив

ROBERT EDWARDS: CREATOR OF THE GREATEST HAPPINESS

K. Bladov¹, R. Komitova², G. Yamakova-Vladova¹

¹Department of Obstetrics and Gynecology, UMHAT „Sv. Georgi“, Medical University – Plovdiv

²Department of Infectious Diseases, Parasitology and Tropical Medicine, FM, MU – Plovdiv

Резюме. Robert Edwards е удостоен с Нобелова награда за физиология или медицина през 2010 г. за създаване на in vitro оплождане/фертилизация при хора (IVF). Постиженията му позволяват да се лекува безплодието, което засяга повече от 10% от всички двойки в света. Още през 50-те години на XX в. Robert Edwards вижда, че IVF може да се използва за лечение на безплодие. Работи систематично в сътрудничество с Patrick Steptoe и Jean Purdy. Усилията им се увенчават с успех – на 25 юли 1978 г. се ражда първото в света „бебе в епруветка“. През следващите години Robert Edwards и колегите му усъвършенстват IVF технологията и я споделят с колеги от цял свят. Приблизително 8 млн. деца са родени досега след in vitro. Много от тях са възрастни, а някои вече имат свои деца. Появява се нова област в медицината начело с Robert Edwards, който ръководи процеса от фундаменталните открития до настоящата успешна IVF терапия. Неговият принос е крайъгълен камък в развитието на съвременната медицина.

Ключови думи: Edwards, in vitro фертилизация при хора, инфертилитет, лечение

Abstract. Robert Edwards is awarded the 2010 Nobel Prize in Physiology or Medicine for the development of human In vitro fertilization (IVF). His achievements have made it possible to treat infertility, afflicting more than 10% of all couples in the world. As early as the 1950s, Edwards saw that IVF could be used to treat infertility. He worked systematically in collaboration with Patrick Steptoe and Jean Purdy. Their efforts were crowned with success – on July 25, 1978, the world's first “test tube baby” was born. During the following years, Edward and his colleagues refined IVF technology and shared it with colleagues around the world. Approximately 8 million children have so far been born following IVF. Many of them are now adults and some have already children of their own. A new field in medicine has emerged with Robert Edwards leading the process all the way from the fundamental discoveries to the current successful IVF therapy. His contributions represent a milestone in the development of modern medicine.

Key words: Edwards, human in vitro fertilization, infertility, treatment

Няколко учени правят открития, които спасяват милиони животи. Roberts Edwards в колаборация с Patrick Steptoe и Jean Purdy сътворява живот, създавайки възможност за раждането на първото “бебе в епруветка” (по-точно инкубаторната стъкленица) – Louise Joy Brown през 1978 г. Триото отваря ерата на in vitro фертилизацията/оплождане (IVF) – процес, при който яйцеклет-

ка, отделена от яйчника на майката и оплодена със сперматозоиди на бащата в лабораторни условия, се трансферира в матката на майката (фиг. 1). Процедурата позволява на много двойки да станат щастливи родители на собствени си биологични деца. Robert Edwards се превръща в символичен баща на милиони деца и става вдъхновител на генерации учени в областта на